

oikeusministerio@om.fi

Lainvalmisteluosasto
Yksityisoikeuden yksikkö

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistamisen tarpeet

Kaapatut Lapset ry on v 1997 perustettu Ensi- ja turvakotien liiton ja Yhden Vanhemman Perheiden Liiton alainen järjestö joka toimii asiantuntijana ja auttaa ja tukee vaikean kansainvälisen huoltokiistan, lapsikaappauksen tai lapsikaappausuhan kokeneita perheitä. Yhdistys puolustaa näiden lasten oikeuksien toteutumista. Yhdistys pyrkii toiminnassaan ottamaan yhdenvertaisesti huomioon sekä isän että äidin intressit, mutta keskeisimmällä sijalla on aina lapsen etu ja oikeus olla joutumatta kansainvälisen lapsikaappauksen tai vaikean huoltoriidan kohteeksi ja uhriksi. Kaapatut Lapset ry:llä on paljon asiantuntemusta kyseisestä teemasta sekä kokemusasiantuntemusta kaikista vaikeimpien ja monimutkaisimpien huolto- ja lapsikiistoja kokeneiden perheiden tukemisesta ja ohjaamisesta.

Kaapatut Lapset ry pitää hyvänä ja tarpeellisena sitä että lapsenhuoltolakia uudistetaan ja sen soveltamisessa tulleita ongelmia pyritään ratkaisemaan. On tärkeää että molempien vanhempien vanhemmuutta eron jälkeen tuetaan ja sen toteutumista mahdollistetaan myös lainsäädännön keinoin. Ihannetapauksessa vanhemmat pystyvät sopimaan keskenään lasten asioista. Näin ei kuitenkaan aina ole, ja etenkin vanhempien erilainen kulttuurista tuo omanlaisiaan haasteita esim. vanhempien roolin ja lasten kasvatusperiaatteiden suhteen. Kaikki vanhemmat eivät myöskään esim. kunnioita tai koe edes tuomioistuimen määräyksiä itseään sitoviksi. Näin on erityisesti niissä tilanteissa joissa vanhempi ei hyväksy lapsen kasvattamista suomalaisen/länsimaisen järjestelmän mukaisesti. Näissä tilanteissa on vaarana, että vanhempi päättää viedä lapsen omavaltaisesti oman sukunsa ja kulttuurinsa piiriin oppimaan ”oikeita arvoja”, pois länsimaisen vanhemman vaikutusvallan alta. Etenkin Haagin lapsikaappaus sopimukseen kuulumattomista maista kaapattua lasta on hyvin vaikea, jopa mahdoton saada palautettua. Lapsikaappaus on aina loukkaus lapsen oikeuksia kohtaan. Lapsen erossa pitäminen toisesta vanhemmastaan, lapsen väärinkäyttö, julmuudelle tai laiminlyönnille altistaminen ovat kaikki ihmisoikeusrikkomuksia. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista katsoo lapsen edun pitävän sisällään oikeuden saada tuntee vanhempansa (artikla 7), olla heidän hoidettavanaan tai elää yhdessä heidän kanssaan (artikla 9). 11. artiklan myötä sopimusvaltiot ovat lisäksi sitoutuneet ryhtymään toimiin lasten laittomien maasta kuljetusten ja palauttamatta jättämisten ehkäisemiseksi.

Kaapatut Lapset ry esittää, että lapsikaappausuhka on selvitettävä aina huolellisesti mietittäessä lapsen huoltoa, mikäli toinen vanhemmista tuo asian esiin. Lapsella on oikeus olla joutumatta kansainvälisen huoltokiistan ja lapsikaappauksen kohteeksi. Lapsen yhteydenpito erossa olevaan vanhempaan voidaan turvata muilla toimin, esim. tapaamissopimuksessa. Olemme laatineet lapsikaappausuhan arvioinnin tueksi kriteeristön, jonka kriteerit ovat tulleet toimintamme parissa olevilta lapsikaappauksen kokeneilta vanhemmilta. Koemme että lähihuoltajuutta ei tule ilman hyviä perusteluja myöntää lapsikaappaukseen tai sen yritykseen syyllistyneelle vanhemmalle. Kannatamme myös valvottuja tapaamisia perheissä, joissa on noussut esille kaappausuhka.

Toivomme että ehdotuksemme tulee huomioiduksi erityisesti kohdissa 2.2., 3.1. ja 3.1 a. Haluamme painottaa sovittelun tärkeyttä ja sen tukemista, sekä tuomarin vastuuta päätöksenteossa. Lainsäädännössä on huomioitava paremmin lapsikaappaus ja kaappausuhka, koska se edesauttaa asian parempaa tunnistamista ja antaa mahdollisuuksia tällaisten tragedioiden ennaltaehkäisyyn.

2.2. Säännökset tuetuista ja valvotuista tapaamisista

Kaapatut Lapset ry kannattaa valvottuja tapaamisia perheissä joissa on taustalla ja käynnissä kaappausuhka. Kaappausuhkaa voidaan arvioida yhdistyksen tekemän [kriteeristön](#) avulla. Kriteerit ovat tulleet toimitamme piirissä olevilta vanhemmilta, jotka ovat kokeneet kaappausuhan ja/tai lapsikaappauksen.

2.4 b Lapsen asuinpaikan muuttaminen (ns. relocation)

Kysymys siitä, pitäisikö lapsen kanssa muuttavan vanhemman etukäteen ilmoittaa kirjallisesti lapsen toiselle vanhemmalle aikeistaan, on monitahoinen ja hankala ongelma. Joissain tapauksissa jo tieto siitä että erillinen ilmoitus vaaditaan, ja viimekädessä asia voidaan viedä tuomioistuimen päätettäväksi, voisi ehkä vähentää pelkästään kiusantekomielessä tapahtuvia muuttoja. Toisaalta lapsen muuttoilmoitus tehdään jo nykyisinkin kirjallisena, ja maistraatti kysyy toiselta vanhemmalta suostumusta yhteishuollossa olevan lapsen muuttoon.

Toisaalta tapauksissa joissa on esim. perheväkivaltaa ja eron jälkeistä vainoamista, kauemmas tuntemattomaan osoitteeseen muutto voi olla ainoa käytettävissä oleva ja tehokas turvatoimi normaaliin rauhalliseen elämään pyrittäessä. Yhteiselämän lopettamisen on oltava mahdollista niin että lapsenkaan ei tarvitse jäädä asumaan väkivaltaisen vanhemman kanssa. Lapsen yhteydenpito erossa olevaan vanhempaan voidaan turvata muilla toimin, esim. tapaamissopimuksessa. Nämä kysymykset voidaan ratkaista sen jälkeen kun sekä lapsen että lähteneen vanhemman fyysinen turvallisuus on taattu.

On myös tapauksia, jolloin vanhempi kokee esim. pääkaupunkiseudulla asumisen lisäävän merkittävästi kaappausriskiä, ja haluaa senkin vuoksi muuttaa seudulle, josta valtakunnan rajalle matkustaminen kestää useamman tunnin, jolloin mahdollisesti jo alkanut lapsikaappaustilanne ennätetään paremmin pysäyttää ennen maasta poistumista.

3.1. Oikeudenkäyntimenettelyn nopeuttaminen

Lasten huolto- ja tapaamiskiihkeitä voivat venyä vuosien mittaiseksi repiväksi piinaksi joka helpottaa vasta kun lapsi lähenee täysikäisyyttä. Huoltoriitojen pitkittymistä ja patologisoitumista voidaan ehkäistä parhaiten ja oikeudenkäyntejä nopeuttaa keskittämällä osaamista ja sisällyttämällä jo oikeudenkäyntiprosessiin sosiaalitoimen lausuntojen sijaan lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoiden käyttö. Kaikki lapsiin kohdistuvat juridisten kysymysten ratkaisut ja selvittelyt pitäisi keskittää muutamaan perhetuomioistuimeen tai vastaavaan valtakunnalliseen osaamiskeskukseen. Näissä osaamiskeskuksissa tulee olla käytettävissä myös väkivaltatyön ja jopa lapsikaappauskysymysten asiantuntemus. Suomen monikulttuuristuminen ja maahanmuuttajien määrän nopea kasvu tulee väistämättä näkymään myös hankalina lasten huoltokiihkeinä ja lapsikaappauskysymysten nousuna entistä laajempaa kansanosaa koskettavana ongelmana.

Helsingissä 15.2.2016

Maria Lahti
Puheenjohtaja
Kaapatut Lapset ry